

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2022

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

(Ενδεικτικά σημεία που πρέπει να περιέχει η απάντηση)

A1. Στο κείμενο αυτό παρουσιάζονται οι λόγοι για τους οποίους ο σύγχρονος άνθρωπος αξίζει να μαθαίνει την ιστορία.

- Σύμφωνα με τον συντάκτη το παρελθόν συνδέεται άμεσα με το παρόν, αφού αυτό ορίζει κάθε πτυχή της καθημερινότητας του σύγχρονου ανθρώπου.
- Το παρελθόν διδάσκει τις μελλοντικές γενιές. Μετάδοση γνώσεων και κανόνων κοινωνικής συμβίωσης.
- Ο ηθικός κώδικας των αξιών και η πολιτισμική μας ταυτότητα έχει χαραχθεί ήδη από τους προγόνους.
- Μέσα από την βαθιά γνώση της ιστορίας θα επιτευχθεί η αποφυγή λαθών, η κατάκτηση της αυτογνωσίας αλλά και η στοχοθεσία για το μέλλον.

B1.

- α) Λάθος
- β) Λάθος
- γ) Σωστό
- δ) Σωστό
- ε) Σωστό

B2. α) Ο τίτλος του κειμένου 1:

- Έχει τη μορφή ερώτησης (ερωτηματικό στο τέλος της πρότασης).
- Είναι ρηματικός (χρήση υποτακτικής έγκλισης και α' πληθυντικό πρόσωπο).
- Περιλαμβάνει την κεντρική έννοια του κειμένου, **την ιστορία**.
- Είναι σύντομος και περιεκτικός.
- Διαλογικός τόνος, «γέφυρα» επικοινωνίας με τον αναγνώστη.
- Ενημερώνει άμεσα και αποτελεσματικά τον δέκτη για το περιεχόμενο του κειμένου, καθώς αναμένεται να βρει μέσα στο κείμενο τις απαντήσεις στο ερώτημα που τίθεται.
- Με τη διατύπωση της ερώτησης κεντρίζει το ενδιαφέρον και την προσοχή του δέκτη, παρακινώντας τον να διαβάσει το κείμενο, ενώ ταυτόχρονα διεγείρει τον προβληματισμό του. Άρα, ο τίτλος είναι επικοινωνιακά αποτελεσματικός.

β) Με τη χρήση του ευθέος λόγου στο τέλος της πρώτης παραγράφου:

- Αποδίδονται αυτούσια τα λεγόμενα των φοιτητών του συγγραφέα. Αυτό καθιστά το ύφος του λόγου άμεσο και ζωντανό.
- Επιπλέον, ο ευθύς λόγος συμβάλλει στο να γίνει πιο οικείο το ύφος του αποσπάσματος, λόγω της προφορικότητας του και, συνεπώς, πιο κατανοητό.
- Σκιαγραφούνται καλύτερα οι σκέψεις και οι κρίσεις των φοιτητών καθώς ενισχύεται η βιωματικότητα του λόγου.
- Τέλος, με τον ευθύ λόγο το κείμενο κερδίζει σε εγκυρότητα και αξιοπιστία, αφού ο αναγνώστης έχει άμεση πρόσβαση στις σκέψεις και τα λόγια του φοιτητή.

B3. Τρεις γλωσσικές επιλογές που ευαισθητοποιούν τον αναγνώστη σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η επέτειος στη διατήρηση της μνήμης:

- Ο ρόλος των σημείων στίξης.
Ενδεικτικά: Ο ρόλος της παύλας («Διότι έχουν και οι απώλειες κάθε τόσο τα γενέθλια τους – αυτές και αν δεν θέλουν να ξεχαστούν ...»). Στόχος της Κ. Δημουλά είναι να παραθέσει ένα επεξηγηματικό προσωπικό σχόλιο που τονίζει την ανάγκη να μην ξεχνάμε πρόσωπα που έχουν χαθεί.

Στο ίδιο σημείο ο υποψήφιος μπορεί να αναφέρει την χρήση των αποσιωπητικών. Η Κ. Δημουλά ενισχύει με αυτά την ανάγκη να θυμάται, ενώ υπάρχει διάχυτη συγκίνηση και μελαγχολία.
- Η χρήση α΄ ενικού προσώπου (« επανέλθω», «για να δώσω») ενισχύει τον εξομολογητικό τόνο του κειμένου, την βαθύτερη ανάγκη της Κ. Δημουλά να μην ξεχνά το παρελθόν της.
- Ασύνδετο σχήμα («Ιδού..νυφικό της, γενέθλια, χρονιάρικα πια τα παιδιά σου, γενέθλια..., κοιντά η ενηλικίωση..»). Ο λόγος γίνεται μεστός, γοργός, ρυθμικός και αποδίδει την συγκίνηση που προκαλούν οι αναμνήσεις στην Κ. Δημουλά .

Εναλλακτικά, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν:

- Ποιητική λειτουργία της γλώσσας («ένα δωρεάν μεταφορικό μέσο», «από βαθύ πατριωτισμό», «τα θηλάζει εκείνη η παλιά φωτογραφία σου»).
- Επαναλήψεις («Ιδού ... Ιδού», «γενέθλια γενέθλια γενέθλια»).
- Εναλλαγή ρηματικών προσώπων

ΘΕΜΑ Γ

Τί αντιπροσωπεύει το ταγάρι για την οικογένεια της αφηγήτριας:

Κατά την άποψή μου το ταγάρι αποτελεί ένα μέσο σύνδεσης τριών γενεών, δηλαδή τους κοινούς δεσμούς και τα βιώματα που συνδέουν τις τρεις γενιές. Παρόλο που μια γενιά φαίνεται ότι το έχει αποποιηθεί, τελικά έχει διαχρονική αξία, αφού αποτελεί αντικείμενο του λαϊκού πολιτισμού και είναι “κομμάτι” της οικογενειακής ιστορίας (τίτλος). Έχει ένα χειροποίητο, ιδιαίτερο σχεδιασμό που το καθιστά μοναδικό. Η συναισθηματική του αξία είναι αναμφισβήτητη.

ΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ:

ΕΙΔΟΣ ΑΦΗΓΗΤΗ: η ομοδιηγητική αφηγήτρια («Θα σας πω την ιστορία του ταγαριού») μέσα από έναν απλό, έντονα εικονοπλαστικό λόγο, με εύληπτο τρόπο παρουσιάζει πώς ένα αντικείμενο αποτέλεσε μέσο σύνδεσης με το ιστορικό παρελθόν, αποκτώντας ιδιαίτερη αξία στη συνείδησή της. Με τη χρήση α΄ ρηματικού προσώπου ξεδιπλώνει τη σχέση της οικογένειάς της με το ταγάρι και με αυτόν τον τρόπο ο αναγνώστης γίνεται κοινωνός του προσωπικού της βιώματος με άμεσο τρόπο.

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ: «καταχωνιασμένο σε μία παλιά κασέλα»: τονίζεται η παλαιότητα του ταγαριού και η αποποίηση του από τη μητέρα της αφηγήτριας
«ήθελε να το ξεφορτωθεί»: η μεταφορά αισθητοποιεί την τάση των νέων να αποστασιοποιούνται από οτιδήποτε συντηρητικό και να υιοθετούν τάσεις καινοτόμες.

ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΗΣΗ: «εξέφραζε οικολογικές ανησυχίες»: τονίζεται το συμβολικό περιεχόμενο του ταγαριού που, εκτός από τη συμβατική του χρήση, είχε και άλλες διαστάσεις.

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ: «Πράγματι για μια ζωή»: με την αυτούσια παράθεση των λόγων της γιαγιάς τονίζεται η διαχρονική αξία του ταγαριού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: «Ήταν βαμμένο...σχέδια»: προβάλλεται -μέσω της περιγραφής- η ιδιαίτερη ομορφιά του ταγαριού και ο χειροποίητος σχεδιασμός του, καθώς και ο θαυμασμός της αφηγήτριας για αυτό (άρα ίσως προοικονομείται η χρήση του ταγαριού από το νεότερο μέλος της οικογένειας και η συνέχιση της παράδοσης).

ΧΡΟΝΙΚΑ ΕΠΙΠΕΔΑ: Αναδρομές στο παρελθόν («το είχε φτιάξει η δική της μαμά στον αργαλειό», «ήταν μέρος της προίκας της», «στα φοιτητικά της χρόνια το χρησιμοποιούσε ως τσάντα») και μετάβαση στο παρόν («της λέω»).

ΑΦΗΓΗΣΗ: «Μου διηγήθηκε...με νοσταλγία»: τονίζεται ο τρόπος με τον οποίο οι γυναίκες αξιοποιούσαν το χρόνο τους παλαιότερα στα χωριά. Το ταγάρι φαίνεται πως αποτελεί ιστορικό κειμήλιο ανεκτίμητης αξίας.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΘΕΣΗ:

Εάν ήμουν στη θέση της αφηγήτριας θα κρατούσα το ταγάρι, καθώς σε μία κοινωνία που όλα τα αγαθά έχουν ημερομηνία λήξης, ένα αντικείμενο με ιστορική και συναισθηματική αξία, καθίσταται μοναδικό και ανεκτίμητο.

ΘΕΜΑ Δ

Τύπος κειμένου : άρθρο στην ιστοσελίδα του σχολείου

Ύφος : σοβαρό, αντικειμενικό

Ρηματικό πρόσωπο : κατά κύριο λόγο γ' πρόσωπο (και χρήση α' προσώπου ενικού και πληθυντικού στο β' ερώτημα, που ζητάει βιωματικούς τρόπους).

Τίτλος (ενδεικτικοί τίτλοι «Η ιστορία ζει!» , «Η διαχρονική παρουσία της ιστορίας»)

Πρόλογος : ενδεικτικοί τρόποι

-αφόρμηση : η φράση του συγγραφέως , επικαιρικός χαρακτήρας

-αναφορά στην ανεκτίμητη αξία της ιστορικής γνώσης και στο καθήκον απόκτησης της από τον άνθρωπο

-επισήμανση της επιφανειακής σχέσης των σύγχρονων νέων με το ιστορικό παρελθόν και την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της.

Α' ζητούμενο : αξία της ιστορικής γνώσης (υπό την προϋπόθεση ότι αντιμετωπίζεται με κριτικό πνεύμα)

1. Αντιλαμβανόμαστε και αξιολογούμε σφαιρικότερα την προσωπικότητα, τις πεποιθήσεις, την νοοτροπία μας, καθώς είμαστε δημιουργήματα και συνεχιστές της ιστορικής πραγματικότητας.
2. Κατανοούμε τον σύγχρονο πολιτισμό, με τα επιτεύγματα και τους θεσμούς του, μέσα από την άρτια γνώση του παρελθόντος.
3. Αποτελεί πηγή έμπνευσης και δημιουργίας.
4. Διδασκόμαστε από τα λάθη και τις παραλείψεις του παρελθόντος , για να οικοδομήσουμε ασφαλέστερα το παρόν και το μέλλον.

5. Καλλιεργεί το συναίσθημα της συλλογικής μνήμης και κοινωνικοποιεί τους νέους, ενισχύοντας το πνεύμα της συνεργασίας, της συλλογικότητας και του πατριωτισμού.
6. Λειτουργεί ως αρωγός στη διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων και απομακρύνει το άτομο από προκαταλήψεις και εθνικιστικές αντιλήψεις.
7. Μεταλαμπαδεύει υψηλά ιδανικά, όπως την ελευθερία, τη δικαιοσύνη, τη δημοκρατία και την ειρήνη, απαξιώνοντας τον πόλεμο, καλλιεργώντας συγχρόνως το πνεύμα γόνιμου διεθνισμού.
8. Τα προαναφερθέντα ιδανικά αποτελούν πρότυπα προς μίμηση για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της κοσμοθεωρίας των νέων.

Β' ζητούμενο : βιωματικοί τρόποι καλλιέργειας του ενδιαφέροντος για το ιστορικό παρελθόν.

1. Επικοινωνία με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που αντιπροσωπεύουν κομμάτι του παρελθόντος, από όπου αντλούμε ιστορικές γνώσεις με τρόπο βιωματικό και παραστατικό. Έμφαση στην προφορική διάσταση της ιστορίας με την αξιοποίηση μαρτυριών.
2. Παρακολούθηση επετειακών εκδηλώσεων στο πλαίσιο του σχολείου και της πολιτείας – ανάδειξη της τοπικής ιστορίας σε συνεργασία με φορείς πολιτισμού.
3. Οργανωμένες επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους – συλλογικές εργασίες στο πλαίσιο του σχολείου.
4. Αξιοποιώντας τη χρήση της τεχνολογίας, που είναι προσφιλής στους νέους, να συμμετέχουμε σε διαδραστικές διαδικασίες (π.χ. οπτικοακουστικά παιχνίδια) με ιστορικό περιεχόμενο, ώστε να αντιλαμβανόμαστε τις ιδέες του παρελθόντος με άμεσο και παραστατικό τρόπο.
5. Επαφή με έργα της τέχνης (π.χ. θέατρο, λογοτεχνία κ.ά.) που αποδίδουν ανάγλυφα το κλίμα και τις ιδέες της ιστορικής περιόδου.
 - Ενεργό συμμετοχή σε θεατρικές παραστάσεις έργων ιστορικού πλαισίου, ώστε βιωματικά να αντιλαμβανόμαστε τις ιστορικές σελίδες
 - Εκμάθηση παραδοσιακών τραγουδιών και χορών, μέσω των οποίων θα συνδεθούμε συναισθηματικά με το παρελθόν, ενστερνιζόμενοι την ιστορική συνέχεια.
6. Συμμετοχή σε ιστορικούς ομίλους.

Επίλογος

Ανακεφαλαίωση και συμπέρασμα

Είναι τεράστια η συμβολή της ιστορικής γνώσης σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο και ευθύνη του ατόμου και της πολιτείας να θεμελιωθεί η επαφή των νέων με το παρελθόν.

Ο αρθρογράφος.

-